

«Els segadors», una cançó que Verdaguer va fer renéixer

Joan Vilamala

Sovint hi ha gent que qüestiona la lletra de *Els segadors*, el nostre himne nacional, i massa sovint en aquest país, mancat d'autoestima, apareixen veus que qüestionen el dret i l'obligació de fer-lo conèixer als escolars. Ja que enguany és l'any Verdaguer, crec que val la pena que traguem el tema a col·lació i recordem què hi deia mossèn Cinto.

Com tothom sap, la lletra de *Els Segadors* és un romanço que té els seus orígens en el segle XVII i narra la famosa revolta que va esclatar el dia de Corpus de l'any 1640 (Corpus de sang).

La primera versió de la cançó de *Els Segadors* de la qual tenim documentació és la versió del mestre Francesc Alió, que es troba dins el recull *Cançons populars catalanes* (1892). D'on la va treure? Alió, en realitat, va fondre dues cançons en una. Va agafar el text de «La guerra de los segadores» del *Romacillero catalán* (1882) de Milà i Fontanals (una de les moltes cançons que Verdaguer havia passat a Milà quan era estudiant) i la melodia d'una altra cançó popular, un xic barroera, que també tractava de segadors, que, segons Lluís B. Nadal, en una excursió a Sant Miquel del Fai l'any 1885, en què participaren, entre altres, Verdaguer, Collell, Guimerà, Matheu i el poeta valencià Querol –que aquell any presidí els Jocs Florals–, Alió, «armat del llapis i del paper de solfa, féu cantar a tots les cançons que sabien. Així sentí dels llavis de mossèn Verdaguer la deliciosa tonada del *Mestre* i així conegué per primera vegada les notes solemnes i robustes amb què avui canten *Els segadors*». En la tasca, doncs, de recuperació, tant en la música com en la lletra, hi trobem la mà i la veu de Verdaguer. És Verdaguer qui la fa renéixer.

A poc a poc i espontàniament *Els segadors* es va anar obrint pas com a himne nacional de Catalunya. L'Orfeó Català, dirigit per Lluís Millet, i el Cor Catalunya Nova, dirigit per Enric Morera, de seguida la incorporaren al

seu repertori. Tenia, però, un inconvenient: com a himne, el text era excessiu (tenia més de 60 versos). Va ser per això que el 10 de juny de 1899 el setmanari barceloní *La Nació Catalana*, en nom de l'Associació Popular Regionalista, va convocar un concurs adreçat *Als poetes catalans* per a can-

ció del tema. La convocatòria aixecà nombroses protestes, entre altres la de l'Agrupació Folklorica, que, per argumentar la seva posició, va demanar el parer a alguns prohoms catalans com el bisbe Torras i Bages, Francesc Matheu, Cels Gomis, Verdaguer...

D'aquí ve la resposta que tenim de Jacint Verdaguer sobre el tema en una carta datada el 6 de setembre de 1899 i dirigida a General Ginestà i Punset, que aleshores era el president de la junta de l'Agrupació Folklorica de Barcelona, i que diu així:

Ja que vostè demana mon parer respecte a escriure una nova cançó dels Segadors, vaig a donar-li breu, clar i català.

Suposo que es buscarà una lletra mellor, puix altrament no caldria canviar-la; doncs no crec que hi hage a Catalunya qui la pugua fer de mèrit igual ni de bon tros, I quan aquest poeta hi fos, i quan sortís amb una cançó més bella e inspirada. Quin català no la deixaria per l'antiga? Quin fill canviaria les joies de la mare per unes altres, baldament fossen les mellors del món?

L'antiga veritable cançó dels Segadors és tot en una peça una pàgina de nostra història, una flor de les boniques de nostre romancer, una queixa noble i sentida de nostre poble atribolat, una professió de fe de nostres avis i un gemec de nostra benvoluda pàtria Catalunya.

Qui li vol pendre això no diga pas que l'estima.

Fem-ho nosaltres amb tot lo cor i Déu beneesca nostre afecte donant-li sort i ventura.

Queda de vostè affm. a. Jacinto Verdaguer, pvre.

(Epistolari, XI, 1390)

viar-ne la lletra. La convocatòria, en la tercera base, tan sols precisava que s'havia de mantenir la tornada que Alió ja hi havia incorporat, i que era original del poeta i historiador del mas Ben Viure, de Veciana (Alta Segarra), Ernest Moliner i Brasés (1868-1940): «La tornada haurà de començar dihent "Bon cop de fals». Lo demés serà lliure, però el Jurat es reserva el dret de substituir-la per l'actual que diu Bon cop de fals, defensors de la terra. "Bon cop de fals"», i ometia tota referència a la lletra de *Els segadors*, amb la qual cosa deixava lliure l'elec-

Els convocants del concurs, davant de reaccions com la de Verdaguer, van rectificar a temps i van optar per una solució que harmonitzés «el nou i el vell». El guanyador del concurs fou Emili Guanyabens, i l'adaptació de la cançó és la que coneixem i la que ha perdurat com a himne nacional fins avui.

La postura de Verdaguer sobre *Els segadors* és clara i comprensible. En coneixia el fil de la història com ningú, ja que ell era qui, cap a 1863-64, l'havia feta conèixer a Milà i Fontanals i a Marià Aguiló; i és molt probable –com apunta Josep Massot i Muntaner en *l'Anuari Verdaguer 1995-96*, basant-se en Busquets i Punset– que Verdaguer l'hagués apresada de la seva mare. I més encara: per aquells anys, el jove Cinto, l'estudiant de can Tona, ja l'havia glossada en 1866, quan encara no era coneguda, en un romanço, «Nit de sang», que comença amb els contundents versos que podeu llegir ací a la dreta.

No és estrany, doncs, que la redacció de la revista *La Creu del Montseny*, que dirigia Verdaguer i que havia seguit la polèmica, el 24 de setembre (el mateix mes i any que escrivís la carta a Ginestà i Punset) digués: «S'han donat certes explicacions de qui calien, respecte a la qüestió dels *Segadors*, y's parla de una bona fe que no s'havia traspuat. Podria ser que efectivament tingués la cosa un honorós arreglo. Sols en aqueix cas donarem per acabat l'assumpte.» Precisament aquest any de 1899, a partir del núm. 28, des del dia 1 d'octubre fins a la seva desaparició, *La Creu del Montseny* va incor-

porar, sota el títol de la revista, els versos de *Els segadors* que fan: «–On és vostre capità / a on és vostra bandera? / Varen treure el bon Jesús / tot cobert amb un vel negre. / –Aquí és nostre capità /, aquí és nostra bandera.» Els versos que són més clarament «una professió de fe de nostres avis». A Verdaguer, la polèmica no l'havia pas deixat indiferent.♦

*Catalunya, Catalunya,
lo teu dia s'és fet nit,
i si ton present és negre
be n'és més l'esdevenir.
Lo blat de tos plans i rostos
i els arbres de tos camins
un dia per altre es reguen
amb sang de tos amats fills,
puix pertot arreu ne maten
los soldats del rei Felip
com si el ser de ta nissaga
fos lo més negre dels crims.
De tants fills com alletares
un sol n'hi ha de ben vist,
només un qui aidar-te puga
i és ton més dolent botxí.
Comte de Santa Coloma,
malviatge qui et parí!,
que tants llamps caiguen en terra
i que, de tants, cap te fir!
Lo dia que vares nàixer
fou un dia maleït,
més li valdria a ta pàtria
que hagués nat un escorpí.
A la pobra de ta dida
devies rosegar el pit,
perquè llet, malaguanyada!,
te donà en lloc de verí...*

ATLANTIDA

MARCS - QUADRES - MIRALLS - GRAVATS - PASPARTUS DECORATS A MÀ
Alt de Gironella, 3-5 / 08017 Barcelona / Tel. 93 280 31 80